

Nasjonalt SRHR-nettverks
midtveisevaluering av:

*Snakk om det!
Strategi for seksuell
helse (2017-2022)*

Nasjonalt SRHR-nettverk

*Nasjonalt SRHR-nettverk*¹ skal samle aktører som jobber innenfor feltet seksuell og reprodutiv helse og rettigheter, og sikre samordning mot et felles mål hvor alle i Norge får oppfylt sine seksuelle og reproduktive rettigheter og hvor alle har best mulig seksuell og reprodutiv helse, uavhengig av alder, kjønn, geografi eller andre sosiale forhold eller faktorer.²

Nettverket er et forum som skal bidra til en sterkere stemme og større påvirkningskraft i det nasjonale arbeidet med SRHR. Nettverket skal fungere som et møtepunkt mellom relevante aktører og myndigheter, og skal bygge på gjensidig samarbeid mellom aktørene.

Nettverket bidrar inn i politiske prosesser med sin spisskompetanse innenfor ulike tematikk knyttet til SRHR. Gjennom blant annet felles epostliste og jevnlig møter deler nettverket informasjon, kompetanse og kontaktnett.

Nasjonalt SRHR-nettverk ble etablert i 2016. Les mer om nettverket og vårt arbeid på www.srhr.no.

Fra midtveisevalueringen mai 2019

¹SRHR står for seksuell og reprodutiv helse og rettigheter

²Nettverkets mandat ligger tilgjengelig på www.srhr.no

Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2022) ble lagt frem i desember 2016, og samlet for første gang arbeidet for seksuell helse i en felles strategi. Strategien erstattet *Aksept og mestring - nasjonal hivstrategi (2009-2014)* og *Handlingsplan - Forebygging av uønskede svangerskap og abort (2010-2015)*.

”Når de to tidligere planene samles i en felles strategi gir det mulighet for å tydeliggjøre betydningen av seksuell helse i bredt, samt en helhetlig innsats for å styrke hele befolkningens seksuelle helse”, står det i strategien. Det står videre:

Ny samlet strategi for seksuell helse skal bidra til å sikre god seksuell helse i hele befolkningen. Viktige delmål for å nå denne ambisjonen er:

- Å sikre mennesker i alle aldre god kunnskap og nødvendig kompetanse til å ivareta egen seksuell helse
- Fortsatt reduksjon i antall uønskede svangerskap og aborter
- Reduksjon i smitte av seksuelt overførbare infeksjoner, inkludert hiv
- Sikre kunnskap om og ivaretagelse av seksuell helse i helse- og omsorgstjenesten
- Sikre at helsepersonell respekterer og forstår brukere og pasienters seksuelle behov

I mai 2019 arrangerte Nasjonalt SRHR-nettverk en intern midtveis-evaluering av regjeringens strategi for seksuell helse. Formålet med denne evalueringen var å diskutere hvordan nettverkets medlemmer har brukt strategien siden den ble lansert i 2016, hva som er oppnådd så langt og hva som trengs for å nå strategiens mål innen 2022.

Midtveisevalueringen inkluderte både arbeid i grupper og diskusjon i plenum. I tillegg fikk vi besøk av Anette Skilbred som har skrevet masteroppgaven *Seksualitet: Nytte eller nytte? En kritisk diskursanalyse av politisk strategi for seksuell helse: “Snakk om det!”* Hun la frem sin analyse av strategien, og en oppsummering av hennes presentasjon kan leses på neste side.

Hva sier egentlig strategien?

”Vi snakker fortsatt for lite og for sjelden om at seksualitet er en fantastisk kraft som kan gi god helse og høy livskvalitet”, skriver helse- og omsorgsminister Bent Høie i forordet til Snakk om det!

I sin masteroppgave Seksualitet: Nytte eller nytte? foretar Anette Skilbred en kritisk diskursanalyse av strategien. Hun mener intensjonen ved strategien virker å være å hylle seksualitet som en fantastisk og helsebringende kraft, men i realiteten er strategien et ”nokså livsfjernt og lite liberalt syn på seksualitet”.

“*Paradoksalt nok er det fortsatt mye snakk om det som det ikke snakkes om.*
A. Skilbred”

Det er de problematiske aspektene ved seksualitet og seksuell helse som gjennomgående fremheves i Snakk om det!, og som forfatteren mener produserer en bestemt måte å forstå seksuell helse på. Dette bidrar til å definere hva vi i praksis snakker om når vi snakker om seksualitet, mener hun. Videre påpeker hun hat ordene som forekommer hyppigst i Snakk om det er kompetanse, kunnskap, undervisning, læring, mestring og informasjon, og dette presenteres som verktøy som trengs for å fremme bedre helse. De positive og nære aspekter ved seksualitet, for eksempel lyst og nytelse, er utelatt. Ord på kjønnsorganer er ikke nevnt én eneste gang.

I sin oppsummering skriver Skilbred følgende:

Seksualiteten som den levde opplevelsen som kan være fylt av nytelse, nærhet, bekræftelse og intense emosjoner, er ikke beskrevet i «Snakk om det!».

Seksualitet blir konstruert som et fenomen som skal være til nytte for den enkeltes helse, men også gagne samfunnet som en helhet. Seksualiteten havner på denne måten opp i hodet, i form av rasjonalitet og selvkontroll, mens den kroppslige og øyeblikksnære opplevelsen er glemt.

Min analyse og resultater peker i en annen retning, i form av at seksualiteten fremstår som mindre fri enn forventet. Den er en ressurs, men den bør avgrenses.

¹ Skilbred, A. (2018). Seksualitet: Nytte eller nytte? En kritisk diskursanalyse av politisk strategi for seksuell helse: «Snakk om det!»

Strategien er:

Hva betyr Snakk om det! for oss som jobber med den? Strategien er et viktig verktøy som gir aktørene på feltet seksuell og reproduktiv helse og rettighet en retning for vårt arbeid. Mål og tiltak i strategien kan brukes som argumentasjon når vi søker midler til våre prosjekter, og strategien kan i tillegg fungere som et viktig politisk verktøy for å skape støtte blant for eksempel beslutningstakere.

Vi spurte medlemmene i nettverket om hva de tenkte på når de tenkte på strategien:

Hvor er vi i dag?

Nettverkets medlemmer er glade for at nasjonal innsats på seksuell og reproduktiv helse og rettigheter er samlet i én felles strategi. Medlemmene opplever økt fokus på dagens strategi, sammenlignet med de to foregående, og mener at tittel på strategien og ministerens forord forteller om en økt innsats på feltet. Det er også lettere å søke midler nå som strategien favner bredere enn de to foregående strategiene.

Samarbeid

Medlemmene ser at strategien har bidratt til å samle aktører på feltet og har ført til økt engasjement, og den gir legitimitet til arbeidet.

“*Strategien har ført til samarbeid, engasjement og tverrfaglighet blant aktører i sivil samfunn.*”

Kompetanse

Kompetansen på feltet har økt, og blant annet får stadig flere kompetanse innen sexologi. I tillegg er det en oppblomstring av lokale tiltak og det satses mer på seksuell helse også utenfor Oslo.

Tilgang på prevensjon

Gjennom bedre tilgang på hormonell prevensjon er det en økning i bruk av langtidsvirkende prevensjon. Kondomer er også lettere tilgjengelig og bruken har gått opp.

Tilgang på tjenester

Det er flere digitale tjenester, noe som øker tilgjengeligheten for flere. Flere fysiske tjenester har ført til en økning i antallet som tester seg for seksuelt overførbare infeksjoner.

Aktørene på feltet

Strategien anerkjenner viktigheten av de ulike rollene på feltet, for eksempel helsesykepleiere, lærere, organisasjoner og lignende, og hvordan alle aktørene er viktige bidragsyttere for å øke fokus og kunnskap om seksuell helse.

Hva må gjøres fremover?

Strategien har ikke nådd ut til majoriteten. Den er for teknisk og må gjøres mer folkelig. Strategien burde inneholde en ordbok som blant annet inkluderer kjønnsorganer, åpenhet, følelser, kroppslig behov og det relasjonelle ved seksualitet og seksuell helse.

Nettverkets medlemmer etterlyser i tillegg et eget kapittel i strategien som omhandler hvordan vi skal "snakke om det".

“
Strategien er for teknisk og når ikke ut til folk flest.
”

Midler og implementering

Det gis midler til små aktører og/eller prosjekter for å oppfylle strategien, men det tas ikke de store grepene for å implementere tiltak i praksis. Det mangler en oversikt over hvor man kan søke midler, og det trengs tips til hvordan søknader skrives og behandles. Det trengs i tillegg mer åpenhet rundt prosjektene som får midler, og disse bør i større grad evalueres.

Midlene må økes for å nå målene i planen.

En bortgjemt strategi

Strategien snakkes ikke om og beslutningstakere glemmer seg bak strategien, den har i praksis blitt en unnskyldning og et røykteppe.

For lave ambisjoner

Det mangler ambisjoner om å gjøre et felles kompetanseløft på feltet. Dette gjelder flere sektorer som nettverket mener burde berøres av strategien. Strategien inneholder lite om innføring i ulike fagområder, og strategien er i stor grad avhengig av helseapparatet for å gjennomføre tiltak og nå mål i strategien.

Mangel på verktøy

Strategien inkluderer ikke konkrete verktøy som aktører kan bruke i sitt arbeid med å nå målgruppen, for eksempel bruk av digitale plattformer eller didaktiske verktøy.

Oppsummering

Det er tydelig at Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017–2022) har hatt stor betydning, både for aktørene på feltet som nå har én samlet strategi, men også for befolkningen forøvrig, som har sett økt fokus på seksuell helse og en økning i tilgang på tjenester. Det er likevel mye arbeid som gjenstår for å kunne gjennomføre alle tiltakene og oppnå alle målene i strategien, og det er behov for en grundigere evaluering av strategiens måloppnåelse, inkludert en grundig midtveisevaluering som inkluderer alle de nivåene strategien ønsker å påvirke.

På neste side følger en liste over anbefalinger basert på nettverkets midtveisevaluering av Snakk om det!. Disse anbefalingene mener medlemmene i nettverket må vurderes dersom strategien skal bidra til å sikre god seksuell helse i hele befolkningen, som er strategiens uttalte overordnede mål.

Avslutningsvis mener medlemmene i Nasjonalt SRHR-nettverk at arbeidet med en ny strategi må påbegynnes tidlig, for å sikre kontinuitet i arbeidet, og at en ny strategi må ligge klar den dagen Snakk om det! utløper.

Fra midtveisevalueringen mai 2019

Anbefalinger

- Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2022) mangler et livsløpsperspektiv og bør inkludere alle aldre og aldersgrupper, inkludert barn, ungdom, unge, voksne og eldre. Familieperspektivet er helt fraværende i strategien.
- Seksuell helse bør i større grad ses i et folkehelseperspektiv.
- Flere fagfelt må inkluderes i arbeidet og arenaer som skole, kultur og fritid må omfattes av strategien.
- Tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid må bedres, og strategien må kobles til andre relevante planer og strategier. I tillegg må samarbeid med sivilt samfunn bedres og bli bedre koordinert.
- Strategien må løftes ut av "helseboblen" og ses i et helhetlig perspektiv. For eksempel er dette viktig for seksualitetsundervisningen, hvor Helsedirektoratet bør jobbe tettere sammen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Utdanningsdirektoratet.
- Strategien må speiles i praktisk politikk og i budsjetter. Det mangler en oversikt over hvor aktører kan søke midler, og det trengs tips til hvordan søknader skrives og behandles. Det trengs i tillegg mer åpenhet rundt prosjektene som får midler, og disse bør i større grad evalueres.
- Hvilken betydning har strategien hatt for arbeidet som gjøres rundt omkring i landet? Effekten av strategien må evalueres bredt, gjennom blant annet spørreundersøkelser, fokusgrupper og referansegrupper.

En slik evaluering må i tillegg sikre et brukerperspektiv, og språket må være forståelig. Har folk flest fått bedre seksuell helse?

Evalueringen må kunne kartlegge tilbud over hele landet, og den må kartlegge hvilken kompetanse som finnes og hva som eventuelt mangler når det gjelder tilbud og kompetanse. Lavterskeltilbud bør særlig evalueres, da disse er viktige tjenester for å sikre tidlig innsats.

- Helsedirektoratet bør inkludere spørsmål om arbeid med seksuell helse i sin årlige undersøkelse som sendes til kommunene.

Følgende medlemmer av nettverket deltok på midtveisevalueringen:

- Cupido
- Grønt kvinnenettverk, Miljøpartiet de grønne
- Helsesenter for papirløse/ Ås helsestasjon for ungdom
- Helsestasjon for kjønn og seksualitet
- Helsestasjon for ungdom, Kristiansand kommune
- Kirkens Bymisjon Aksept
- Landsgruppen av helsesykepleiere NSF/ Engen helsestasjon for ungdom
- Likestillingscenteret
- Mental Helse Ungdom
- Norges Røde Kors
- Norsk forening for klinisk sexologi
- Oslo universitetssykehus, likeverdige helsetjenester
- Pro Sentret
- Rosa kompetanse helse og sosial
- Røde Kors Ungdom
- Seksualpolitisk Nettverk for Ungdom
- Sex og Politikk
- Sex og samfunn
- Songdalen kommune
- Sustainable Passions
- Ung.no/Ås helsestasjon for ungdom og studenter
- Unge Funksjonshemmede
- Vulvaforum

Nasjonalt
SRHR
nettverk

www.srhr.no